

ПРОБЛЕМА ДИВЕРГЕНЦІЇ ІСТОРИЧНОЇ ТА ЮРИДИЧНОЇ ГЕРМЕНЕВТИКИ У КОНЦЕПЦІЇ Х.-Г. ГАДАМЕРА

Проаналізовано проблему розуміння першоджерела як для правової, так і для історичної герменевтики, яке можливе через пізнання власне правового тексту. Визначено, що у площині дуалізму правова інтерпретація має особливе догматичне завдання для юридичної герменевтики, яке для історичної герменевтики другорядне. Доведено, що герменевтичні інтерпретації історика і правника дивергентно існуючі, тому що у їх рамках відносно кожного правового тексту здійснюється безпосередній пошук смислу (істини).

Ключові слова: історична герменевтика, юридична герменевтика, інтерпретація, дивергенція.

Постановка проблеми. Необхідність поглибленого дослідження такого важливого соціального феномена як право змусила правознавців звернутися у кінці ХХ століття – на початку ХХІ століття до розробки питань інтерпретації у сфері правових понять. Це сьогодні й зумовлює інтерес до герменевтики – важливого напрямку сучасної наукової думки, який активно розробляє проблеми інтерпретації.

Сучасна юридична герменевтика як самостійний науковий напрям у вітчизняній юридичній науці – явище відносно молоде. Але, на наше переконання, саме герменевтичний підхід до права відповідає гуманітарним і правовим ідеалам сьогодення.

Герменевтична проблематика була предметом активних наукових дискусій у західній правовій думці ще з середини ХІХ століття, однак значного розвитку (справжній «герменевтичний бум») юридична герменевтика набула у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. І, в першу чергу, у концепції Х.-Г.Гадамера – німецького філософа, одного з видатних представників герменевтики ХХ століття, герменевтика отримала статус не тільки методу гуманітарних наук, але й статус своєрідної онтології. Можна стверджувати, що концепція розуміння Г.Гадамера, з одного боку, є дотичною до багатотисячолітньої традиції – до герменевтики як теорії-практики тлумачення текстів, з іншого – указує на кардинальну зміну, якої ця традиція зазнає. Для Х.-Г.Гадамера герменевтика має справу, передовсім, не з методами гуманітарних наук, а з універсальністю розуміння та інтерпретації. Розуміння є відкритим історичним процесом. Думка, за Х.-Г. Гадамером, ніколи не буває остаточною, бо все нові історичні обставини постійно спонукають до подальших роздумів. Герменевтика Гадамера пов'язує розуміння з історичною зумовленістю інтерпретації. Якщо до Г.Гадамера завданням герменевтики було проникнення інтерпретатора у «світ автора», то завдання

герменевтики за Гадамером стало не подолання «бар'єра», що відокремлює одну історико-культурну ситуацію від іншої, а в усуненні відстані між ними, у «переміщенні» у ситуацію.

Ступінь наукової розробки проблеми. Для формування власних наукових положень і висновків стосовно дивергенції історичної та юридичної герменевтики у концепції Г.Гадамера основою стали праці, власне, Г.Гадамера, а також праці дослідників проблем юридичної герменевтики та положень концепції герменевтики Г.Гадамера, а саме: В. Дільтея, Х. Гафарова, А. Овчинникова, С.Квіта, С.Алексєєва, В.Сулова, Є.Васьковського, Ю.Власова, П.Рабіновича, В.Титова, О.Шульги, О.Атаршикової, Б.Бессонова, І.Вдовіної, М.Блажевича, Н.Лопханової, В.Малахова, А.Козловського, О. Марченко, В.Кузнєцова, Грегорі Лея (Gregory Leyh), Дж.Маклеана (John McLean), Ріхарда Палмера (Palmer Richard E.)

При написанні статті використовувалися також останні досягнення таких вчених: О.Мережко, Писаревського А.Є., І.Малинової, К. Шелестова, І. Честнова, С. Максимова, Н. Хабібуліної, М.Мамич, Р. Бірюкова, О.Стовби, А. Бернюкова, Н. Гураленко.

Мета статті – проаналізувати проблему розуміння правового тексту у площині правової та історичної герменевтики, визначити особливий дуалізм правової інтерпретації та довести, що герменевтичні інтерпретації історичної та юридичної герменевтики є дивергентно існуючими.

Виклад основного матеріалу. До цього часу розуміння того, що історичний концепт залежить від життя, означало, що він має за основу передбачення значення цілого, яке заховане в нас самих. Усвідомлення є чимось більшим, ніж просто універсальним методом, який час від часу проявлявся через спорідненість істориків із їхніми історичними об'єктами. Це не означає, що цей факт є власним випадковим розумінням історика,

а рідше фактом історичності власного розуміння історика, яке спрацьовує у виборі об'єктів [18]. На думку Х.-Г.Гадамера, не існує цілковитої протилежності між цими обома аспектами, оскільки за природою ми припускаємо, що правове значення юридичного тексту чітке, та що сучасна юридична практика просто поділяє погляд значення першоджерела. Проте він не звертає увагу на той факт, що це значення першоджерела як для правової, та і для історичної герменевтики загалом, повинно стати доступним через самий текст.

Щоб бути більш чітким, це означає, що фахівця з історії права цікавить лише початкове значення права, спосіб, за допомогою якого його можна було зрозуміти, та обґрунтованість, яку мало в собі поняття права, коли його вперше оприлюднили. Але як же про це дізналися? Чи могли знати про початкове значення права без обізнаності у змінах обставин, які розділяють сучасне від минулого? Чи не повинні вони вчиняти так само, як суддя, зокрема, зрештою приймати початкове значення із вигідної позиції сучасності? На думку Гадамера, проблематика герменевтики вважається рівнозначною як для історика, так і для правознавця, пояснюючи це тим, що, маючи справу з різного роду текстами, в обох випадках зразу ж виникає процес очікування значення слова. Не існує прямого доступу до історичного об'єкта дійсно виявляючи його історичну цінність. Історик повинен виконувати такі ж функції, як і правознавець [18]. За інтерпретацією Гадамера, герменевтика права не є винятком. Навпаки, вона здатна відродити проблематику герменевтики в її повному обсязі таким чином, що дане відновлення колишньої одиниці герменевтики призведе до єдності права та богослов'я разом із філологією [18]. Проблематика герменевтики як з боку історії так і з боку права матиме однакову силу коли йтиметься про текст в якому виникатиме процес очікування значення слова з точки зору підходу суттєвої герменевтичної відповідності щодо питання універсальності.

До того ж, філософія герменевтики Гадамера репрезентує величезну переорієнтацію герменевтики, звільняючи її від методично захищеної об'єктивності. Цей факт дає перспективу для огляду наукового прогресу загалом з погляду універсальності герменевтичного аспекту [19]. Цей факт повинен бути розтлумачений разом з універсальністю, що відповідає принципу Канта, який мав у своїй основі обґрунтованість естетичної кари, яка виступає у співвідношенні з практичною карою у герменевтиці і не може походити та бути підтвердженою універсальним прин-

ципом. Більше того, Гадамер припускає, що існує *a priori* принцип (незалежний від досвіду) у дискусії Канта про естетичність смаку, який не є узаконеним через емпіричну універсальність [18]. Питання смаку не можуть бути вирішені за допомогою значення аргументів і доказів. Ми не можемо мотивувати смак чи вибір, так само як і смак не може бути досягнений за допомогою емпіричної універсальності.

Гадамер вважає, що універсальність (*Allgemeinheit*), обмежена приписуванням її до права покарання, аж ніяк не є настільки загальною (*gemein*), як вважає Кант. Засновуючись на ідеї Канта про покарання окремого, цей факт можна тлумачити як на вимогу універсального та звукового розуміння, де "загальна" є найбільш правдивим значенням, яке несе слово; і його можна всюди знайти без володіння будь-якими заслугами чи перевагами [19]. На прикладі Гадамера шахрай, - це той хто чітко може визначити людську слабкість та завжди може зробити правильний обманний маневр, проте не володіє "звуковим покаранням" у найширшому значенні цього терміна. Хоча шахрай має судження про правильне та неправильне, він до кінця не усвідомлює що ж є насправді важливим, з правильного та звукового погляду [19]. Для Гадамера як поняття смаку, так і судження дає оцінку об'єкту стосовно герменевтичного цілого, намагаючись знайти способи їх поєднання. Отже, повинен бути зміст поняття смаку більше ніж розуміння [19]. Гадамер констатує, що цей зміст поняття смаку, очевидно, потрібний, де б не йшла мова про ціле.

Згідно з міркуванням Гадамера про універсальність, він формулює нове поняття для концепту судження, де констатує, що судження не є настільки широким поняттям, як вимога, яка, безперечно, повинна бути виконана. Кожен має достатньо "почуття спільності" (*Gemeinsinn*), тобто судження, яке можна очікувати у демонстрації "почуття об'єднання" (*Gemeinsinn*), істинної моральної та цивільної солідарної відповідальності, а це означає судження про добро та зло, а також інтерес "задля спільного блага" [19]. "Навіть концепти моралі ніколи не подаються у своїй цілісності або ж їх визначають стандартним однозначно. Навпаки, життєвий порядок за допомогою законів про права та мораль є незавершеним і виступає доповненням до необхідних потреб існування. Судження чи кара необхідні для встановлення правильної оцінки конкретної вимоги" [19]. Ця функція судження загальновідома, особливо у галузі юриспруденції, де додаткова фу-

нкція герменевтики спричиняє адаптовану реалізацію закону.

Окрім цього, Гадамер пояснює, що для того, щоб займатися вивченням історичних традицій більш ретельно та ґрунтовно, сприйнятливість до "відмітності" робіт мистецтва або ж миттєвості повинна обов'язково бути доведеною. Ця ідея про дослідження традиції сама собою примусила Гадамера слідувати ідеям Гегеля в тому, щоб надавати особливого значення загальним характеристикам "формування", тобто бути "відкритим до всього незвіданого, або ж більш універсальним поглядом" [19]. Водночас Гадамер вважає, що "формування" існує так, що немає ніяких цілей, окрім створення себе самого. Він трактує поняття "формування" як лише таке, яке діє та призводить до кінця [19]. Герменевтичний концепт "формування" охоплює поняття пропорції та історичної відстані у відношенні до себе самого та полягає в розвитку себе самого аж до меж універсальності. "Розташуватися на рівній відстані одне від одного та від чийось особистих намірів означає поглянути на них так, як інші бачать їх". Проте потрібно взяти до уваги той факт, що Гадамер вважає, що ця універсальність аж ніяк не універсальність концепту в усвідомленні. Цей факт є настільки припустимим, наскільки й "погляди інших" [19]. Універсальність концепту у цьому зверненні герменевтики полягає у тому, що вона залишається відкритою конкретній галузі та пояснюється об'єктивною/суб'єктивною розбіжністю в межах того, що відкрите їй.

На думку Гадамера, обговорення проблеми цілого та частини в герменевтиці повинно розглядатися більше в контексті універсалізму, аніж як питання методу. Гадамер порушує питання про те, чи "універсальність розуміння припускає односторонність у своєму змістові, оскільки у ній відсутній критичний принцип у відношенні до історичної традиції та, як уже зазначалося раніше, вона підтримує універсальний оптимізм". Можна підтвердити знання про *intentio operis*, лише порівнюючи його з текстом як конкретного цілого. Ця ідея також давня та походить ще з часів Августина (*De doctrina Christiana*): будь-який переклад, узятий як витяг із певної частини тексту, може бути схваленим у тому випадку, якщо він затверджений та повинен бути відхиленим у випадку, коли його піддають сумнівам перекладами інших частин цього ж тексту. У цьому значенні внутрішня текстова когерентність іншим способом контролює нестримний хід думок читача [19]. Незважаючи на це, концепт цілого повинен самостійно бути визнаним як зрозумілий

лише відносно [19]. У результаті, цілісність значення, яка повинна бути зрозумілою в контексті історії чи традиції, ніколи не виступає значенням цілої можливості сприйняття історії, на яку нам згодом треба звертати увагу.

Мовою спілкування, поезії та перекладу гіпотетична структура мови з'ясовується не як переобрання чогось, що вже є даним, а як прихід у мову цілісності значення. Це бачення веде нас до епохи діалектичного підходу грецького письма, де греки не збагнули розуміння як методичну діяльність суб'єкта, а як дане, що створює сам предмет, і через що самостійно ж "страждає" та чому самостійно піддається. Це саме і є тією діяльністю самого предмета, який виступає дійсним теоретичним жестом, що оволодіває увагою оповідача. Увійти в мову не означає, що вона набуває другої суті, а швидше, що певний предмет репрезентує себе, ніби він належить до власної суті [19]. Тобто мова володіє діалектичною одиницею; розбіжність, яка існує в мові між її власною суттю та її репрезентацією, не є розбіжністю взагалі [18].

Крім того, універсальність усвідомлення поєднана із цією одиницею мови. Універсальність мови означає, що вона не є розмежованою галуззю вимовного у порівнянні із сферою невимовного. Мова є всеохоплюючою, і з її глибин нічого докорінно не може бути вилучено. Приймаючи цілковиту погодженість мови, ми повинні усвідомити, що інтерпретація належить швидше до найістотнішої одиниці значення тексту, аніж до універсальності розуміння. Це і є причиною того, чому унітарне твердження інтерпретованого тексту стверджується тим фактом, що ми стикаємося з ним у кожному перекладі. Чи це означає, що розуміння вже якраз містить у собі саме ту істотну одиницю інтерпретації? Чи розуміння разом з істотною одиницею, яких ідентифікують разом, означають одну і ту ж дійсність, що повинна перевищувати межі обох?

Здавалося б, що інтерпретація чи розуміння, репрезентовані в існуванні буття, представляють і репрезентують (абстрактно) сукупність буття як такого. Через опис найбільш універсальних посилок на джерела буття інтерпретація відкриває те, на що розуміння подає посилення у сфері існування буття як такого. Ґрунтуватись на інтерпретаційних універсальних характеристиках буття, означає, що одиниця досвіду передусе розсудливості знань. Це може походити від того факту, що необхідність інтерпретаційних співвідношень у сукупності з фактом, що всьому є своє пояснення, істотно передусе у своєму розвитку розмаїтті знань. Цей факт і викриває причину

того, чому Хайдегер, раніше всіх інших, зображає концепт розуміння лише як універсальну визначеність [19].

Тут ми повинні провести дискусію про взаємне доповнення об'єктивності в історичному пізнанні та феноменах, де варто обмінятися розумінням історичних міркувань із тими, хто більш обізнаний у даних питаннях, щоб здійснити поставлені завдання у сфері інтерпретації. Це питання носить історичний характер інтерпретації, який сприймався як фактор, що допускає лише "відносну об'єктивність". За Гадамером, справжнє історичне мислення повинно брати до уваги власну історичність, оскільки тільки тоді воно перестане переслідувати ілюзії історичних об'єктів, які є об'єктами "передових досліджень" і навчиться розглядати об'єкт як такий, що його доповнює. Істинний історичний об'єкт не може взагалі бути об'єктом, а швидше те, що встановлюється як історична дійсність, і є дійсністю історичної інтерпретації. Тобто герменевтика має мету продемонструвати дійсність і ефективність історії в межах власної інтерпретації [18].

Є ще дещо, що об'єднує сучасні критичні оцінки історичного об'єктивізму, а саме, усвідомлення, що так званий суб'єкт знання має таку саму форму буття, як і об'єкт, а отже, і об'єкт і суб'єкт належать до одного і того ж історичного руху. Суб'єктивно-об'єктивна протилежність вважається легітимною, де об'єкт, або ж *res externa*, є абсолютним порядком до *res cognitans*. Незважаючи на це, історичне пізнання не можна доречно описати даним концептом об'єкта й об'єктивності [18].

Історичне пізнання, на думку Гадамера, можна досягти, лише споглядаючи на минуле в його цілісності із сучасністю, що саме і простежується в роботі правознавця, в його практичній та нормативній роботі "забезпечення незламної цілісності закону та збереження традиції правової ідеї". Правознавець ставить перед собою питання, чи справа, яку розглядають є справді характеристикою загальної проблеми історичного тлумачення. Це суттєве питання для Гадамера, яке полягає в тому, чи фахівець з історії права, який звертається до правових культур минувшини (і звичайно, будь-який історик, який намагається зрозуміти минуле, яке немає ніякого стосунку до сучасності), впізнає себе в цій справі, яку ми розглядаємо, а саме: закон, який усе ще в силі. Він би відповів, що правова інтерпретація має особливе догматичне завдання, яке досить-таки чуже для історичної герменевтики [20]. "...Герменевтичні ситуації історика і юриста збігаються... у тому, що

відносно всякого тексту ми живемо в безпосередньому смислоочікуванні" [3, с. 304].

Очевидно, правова герменевтика не може бути цілком задоволеною, використовуючи суб'єктивний принцип значення та початкове прагнення законодавця як основний критерій інтерпретації. Часто вона не може уникнути участі об'єктивних концептів, тобто поняття закону, вираженого в окремому праві. Отже, можна розглядати звернення закону до окремої справи як логічний процес зарахування індивіда до універсалу [20]. На думку Гадамера, що протирічить погляду Бетті, не було б достатньо лише заявити, що завдання історика полягає лише в простому "відновленні первісного значення правової доктрини", а правознавця – "гармонізувати значення із сучасною існуючою дійсністю". Ця розбіжність представить визначення правознавця більш універсальним, щоб нести в собі завдання фахівця з історії права. Ті, хто намагається зрозуміти істинне значення закону, повинні збагнути спочатку "його початкове значення". Тому, згідно із твердженнями Бетті, потрібно розмірковувати з погляду правової історії, сприймаючи історичне тлумачення як лише засіб для досягнення поставленої мети [20].

Гадамер вважає, що проблематика значення закону однакова як з юридичного, так і з історичного погляду. Це протистоїть Кантовій розбіжності між визначальним судженням, де індивідуальний універсал підпорядковується вже даному універсалу, та мисленнєве судження, яке намагається віднайти універсальний концепт для даного індивідуалу. Гегель чітко зазначив, що питання розподілу цих двох функцій судження є сушою абстракцією; і судження присутнє в обох цих функціях. Універсал, якому підпорядковується індивідуал, продовжує визначати себе через цей самий індивідуал. Отже, правове значення закону визначається через розгляд певного рішення, та якщо говорити загалом, універсальність закону визначається через конкретність певної справи [20].

Що ж до закону, то можна розпочати його тлумачення з умови того, що герменевтика не розглядає його з погляду ні схематичних чи методологічних інтересів теоретиків права, а ще менше з погляду стратегічних інтересів адвокатської чи юридичної практики; а швидше – з погляду перестороги, що стосується тих умов за яких ці інтереси будуть переслідуватися. Іншими словами, якщо можна так висловитися, то інтереси герменевтики більше онтологічні, ніж технічні [21].

На думку Гадамера "дійсне значення тексту ... не залежить від непередбачених подій у думках автора ... оскільки воно завжди частково визначено також історичною обстановкою перекладача" [19]. Текст не є простим вираженням авторського задуму, але й у деякій мірі поєднанням думок як автора так і перекладача; він виступає "спільним об'єктом", означаючи як те, який зміст його автор чи автори мали намір передати, так і те, як перекладачі зрозуміли те, що їм намагалися передати. Отже, "завданням історичної герменевтики" є "розглянути ту напругу, яка існує між ідентичністю спільного об'єкта і змінною ситуацією, в якій його потрібно зрозуміти [19].

Коли Гадамер пропонує для розгляду феноменологічний аналіз розгляду певної справи, він використовує для свого прикладу особу судді в межах загального права. Гадамер уточнює той факт, що коли суддю просять вирішити певну судову справу, він не може посылатись суто на конкретні факти, відносячи їх до певної категорії, які були отримані за допомогою тих загальних правил, яких навчали ще в юридичній школі. Судове рішення не може бути настільки методичним. Перед суддею постає куди більш практичне завдання, яке він повинен виконати. Він повинен установити зв'язок і адаптувати закон під кожну індивідуальну особистість кожної окремої справи. Рішення суду завжди містить у собі його застосування [19].

Судження Гадамера, яке звучало так, що текст можна *правильно* тлумачити і передавати зміст зовсім інший, аніж той, який намагався передати автор, – і справді, "текст можна зрозуміти тільки тоді, якщо кожен раз його розуміти по-іншому" [19]. На думку Гадамера, текст залишається тим самим об'єктом, тоді як його значення змінюється, що протирічить нашій думці, яка полягає в тому, що текст, значення котрого змінили, не може більше залишатися тим самим, яким він був спочатку [19].

"Це особливе завдання перекладу — зробити закон зрозумілим чи правильно розтлумачити його в кожній окремій справі, а отже, в цьому і полягає його застосування.

Інтерпретаційні посилання на тексти, в яких ідеться, чи вони відповідають визначальним, чи мисленневим судженням, за своїм принципом не є відмітними від вербальних посилань на об'єкти світового досвіду згідно з аргументом Шлейермахера, де він констатує, що досвід універсалу можна досягнути лише за допомогою безперервного наближення до індивідуального. На думку Шлейермахера, як би літературна гер-

меневтика не імітувала усвідомлення власних потенціалів для інтерпретації, все одно вона функціонує на межі між регіональною герменевтикою та метагерменевтикою. Будучи на межі між ними обома, вона розкриває, як остання загальні умови розуміння, та як попередня індивідуальні, матеріальні та історичні видозміни, які заперечують будь-які справедливі вимоги до універсальної обґрунтованості [19].

Гадамер вважає, що в інтимній розмові з товаришем його мислення більш близьке до співрозмовника, аніж лінгвістичні та історичні умови, внаслідок яких і з'являється текст. Навіть за таких обставин, де подається сукупність лінгвістичних, історичних і особистих факторів, труднощі тлумачення залишаються. Це знецінює твердження про те, що деталі можна повністю розтлумачити через цілий текст, оскільки уривок розділяє ціле утворення даного тексту [20].

Герменевтика, яка не виявляє природу історичної проблематики як центрального випадку та не з'ясовує історичних мотивів у дослідженні історичних матеріалів, утрачає свій найважливіший елемент [17]. Досі проблема герменевтики була універсальною та передуючою будь-якому концепту історії, тому що останній відноситься до аспекту того, що було завжди істотним у "питаннях історії". Гадамер розглядає питання історичних досліджень без початкового розгляду історичних питань. Іншими словами, герменевтика є таким видом знання, яке пояснює, чому якась подія є саме такою через розуміння того, що вона відбулася саме в такий спосіб [17]

Історичні дослідження вимагають звернення до теорії їхнього тлумачення. Звернення, на думку Гадамера, повинно бути частиною діяльності обох, як історика, так і практикуючого юриста, які в однаковій мірі тлумачать закон. Рішення правознавця повинно бути правильним, ніколи не безпідставним зверненням до закону. Тобто він повинен володіти коректним інтерпретуванням, що неодмінно повинно містити "зв'язок між історією та сучасністю у процесі його тлумачення" [17].

Загальна структура розуміння, як зазначає Гадамер, реалізована в історичному розумінні, що означає, що конкретні зв'язки звичаїв і традицій та відповідних перспектив чітко власного майбутнього виявляється ефективним у власному тлумаченні [20]. Згодом ми визначимо, що не існує пізнавального чи необхідного *a priori*; окрім того, яке робить можливим об'єкт герменевтики. Герменевтична інтерпретація речей стає очевидною в історичному розумінні, тоді як, історичне

розуміння не може засновуватися схематично на собі самому, оскільки більше не існує будь-якої відповідності між суб'єктом чи об'єктом.

Як зазначає Гадамер, історик обирає концепти, за допомогою яких описує історичну специфічність його об'єктів без особливих посилок на їхнє походження й обґрунтування. Він просто слідує своєму інтересові на основі історичного матеріалу та "не звертає жодної уваги на той факт, що ті описові концепти, які він обирає, можуть надзвичайно ефективно відповідати властивій йому цілеспрямованості у тому випадку, якщо їх будуть порівнювати із тим, що є історично відмітним і тим, що є вже загальновідомим фактом і, отже, незважаючи на будь-яку неупередженість, вони підпорядкують відчужене буття об'єкта до його власних упереджених думок" [23]. Слідуючи поглядам Гадамера, нам варто замінити хибно витлумачене історичне міркування тим, яке би в ліпший спосіб виконало завдання інтерпретації. Істинне історичне міркування повинно бути спроможним надати переконливу інтерпретацію власної історичності. Об'єкт досліджень герменевтики, заснований на власному визначенні, віддає перевагу об'єктові як доповнення до історичного об'єкта. У цьому значенні не тільки історичний об'єкт не є об'єктом загалом, але і одиниця одного та іншого не може подаватися тлумаченню, окрім відповідності, яка є характеристикою самої інтерпретаційної гри. Ця герменевтична одиниця – єдиний аспект, який може надати можливість існування феномену герменевтики. Володіючи цією одиницею, істотна герменевтика розкриє реальність і дієвість предмета історії в межах самої інтерпретації. Чи буде ця інтерпретація вважатися історично узгодженою подією, чи ні, – все ще залишається надзвичайно важливим питанням.

Термін "історія" у цьому визначенні, за Гадамером, усе ще може вивчатися як об'єктивно незалежна галузь науки. Усвідомлення того, що здійснюється вплив історії (*wirkungsgeschichtliches Bewusstsein*), є суттєвим і першочергово усвідомленням проблематики герменевтики [22]. Істина цієї проблематики полягає у знаходженні себе в межах цієї проблеми із відношенням до традиції, яку ми намагаємося зрозуміти. На думку Гадамера, різнобарвності цієї проблематики, яка відображається на чинну історію, неможливо цілковито досягти через нашу сутність як історичного буття. Знання себе з історичного погляду ніколи не може бути завершеним [22]. Справді, інтерпретаційний текст "в історичному розумінні змушений відмовитися від своїх висловлювань,

які несуть правдивий зміст", оскільки усвідомлення відмітності від інших в історичному розумінні означає зробити дану відмітність об'єктом об'єктивного знання, швидше ніж просто інтерпретаційну першопричину історичного розуміння, а це вимагає тимчасового призупинення її дій у своєму істинному характері [22]. Взіреть універсальної історії неодмінно стає особливою проблемою для історичного світогляду. Універсальний зміст історії потребує автономності тексту для критики, яка для історика вважається біографією, тобто завершеною одиницею значення: текст, який вважається зрозумілим у межах самого себе [22]. Справді, Дільтей створював свою романтичну герменевтику на основі відносного цілого. У теорії універсальної історії, як і в герменевтиці концепту життя, сукупність значень повинна вважатися відокремленою від особи, яка її усвідомлює [19, р. 187-188]. Гадамер убачає основу герменевтики як проникнення в детальніші межі цієї проблеми. Маючи проблематичну ситуацію стосовно універсальної історії, виникає питання стосовно герменевтики як основи науки про історію, оскільки не існує ніякої іншої історії, окрім універсальної. Герменевтика наділена цією універсальністю, за якою визначається значущість частин.

Засновуючись на поглядах про історичну інтерпретацію тексту, не достатньо лише відновити минулі події в історії (за аналогією з філологічною інтерпретацією), оскільки історики повинні брати до уваги контекст, із якого пізніше створили історичний документ. Послідовність людської історії неможливо збагнути ні з теологічного погляду, ні у стилі доромантичної чи післяромантичної епохи Просвітництва, ведучи мову про фінальну стадію як завершення історії, згідно з поглядами історичних шкіл, для яких не існує ні кінця історії, ні нічого іншого поза її межами. Гадамер робить висновки про те, що всю нерозривність універсальної історії можна зрозуміти лише за допомогою історичної традиції. "Проте, це і є саме посиленням літературної герменевтики, а саме, що значення тексту може бути зрозумілим через самий текст". Отже, поняття заснування науки історії може знайти своє місце в герменевтиці [22].

Юридична герменевтика, отже, не є окремим випадком; навпаки, вона здатна повернути історичній герменевтиці всю широчінь її проблематики й відновити колишню єдність герменевтичної проблеми – єдність, де юрист і теолог зустрічаються з філологом [3, с. 304]. Гадамер пов'язує розуміння зі своєю думкою про історичну

обумовленість інтерпретації. На переконання Г.Гадамера, свідомість герменевтики повинна бути дієво-історичною. За твердженням самого Гадамера, ключове завдання у контексті розглядуваної нами дивергенції історичної та юридичної герменевтики – це **"забезпечення незламної цілісності закону та збереження традиції правової ідеї"**.

Висновки. Історичне пізнання, на думку Гадамера, можна здійснити, лише споглядаючи на минуле в його цілісності із сучасністю. Правознавець ставить перед собою завдання стосовно розглядуваної справи у сенсі загальної проблеми історичного тлумачення. Онтологічне питання для Гадамера полягає в тому, чи фахівець з історії права, який звертається до минулих правових культур, може інтерпретувати чинний закон. У площині дуалізму правова інтерпретація має особливе догматичне завдання, яке для історичної герменевтики є другорядним.

Юридична герменевтика не може бути цілком задоволеною, використовуючи суб'єктивний принцип і початкове прагнення законодавця як основний критерій інтерпретації. **Розуміння першоджерела як для правової, так і для історичної герменевтики загалом повинно стати доступним через самий текст.** Разом з тим, як це бачить Гадамер, фахівця з історії права цікавить лише початкове значення права, спосіб, за допомогою якого його можна було зрозуміти, а правника – також методологію і обґрунтованість, яку містило у собі поняття права. На думку Гадамера, проблематика герменевтики вважається рівносильною як для історика, так і для правознавця, адже вони обидва мають справу з правовими текстами (правда, різного роду).

Проблематика герменевтики як з боку історії, так і з боку права матиме однакову силу, коли йтиметься про текст, у якому виникатиме процес пізнання з погляду герменевтичної відповідності у контексті універсальності розуміння. **Герменевтичні інтерпретації історика і правника є дивергентно існуючими, тому що відносно всякого тексту здійснюється безпосередній пошук смислу (істини).** Пізнання та інтерпретація, на думку Гадамера, повинні бути „матрицею„ діяльності, як історика, так і правника, які тлумачать закон.

Список літератури

1. Бернюков А.М. Юридична герменевтика як методологія здійснення правосуддя (філософсько-теоретичний аналіз : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12. / Бернюков Анатолій Михайло-

вич. –Львів, 2008. – 198 с.

2. Бірюков Р.М. Теорія метафори, герменевтика та проблеми методології правової науки держави і права: збірник наукових праць. Вип.50. – Одеса: Юридична література, 2009. – С.54-60.

3. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. У 2 т. / Пер. з нім. / Г.-Г.Гадамер. – К.: Юніверс, 2000, – С. 304.

4. Гадамер Г.-Г. Про істинність слова //Гадамер Г.-Г.Герменевтика і поетика: Вибрані твори.пер. з нім. – К.: Юніверс, 2001. – С.28–50.

5. Гадамер Г.-Г. Істина и метод: Основы философской герменевтики / Г.-Г.Гадамер; пер. с нем. М.А.Журинская, С.Н.Земленой, Н.Н.Бурова, А.А.Рыбаков. – М.: Прогресс, 1988. –704 с.

6. Гураленко Н.А.Суддівське право пізнання: праксеологічний вимір : монографія / Н.А.Гураленко. – Чернівці: Технодрук, 2013. – 352 с.

7. Квіт С.М. Основи ерменевтики: навч.посібник / С.М.Квіт. – К.: Вид. дім «КМ академія», 2003. – 192 с.

8. Козловський А.А.Право як пізнання : вступ до гносеології права. –Чернівці : Рута, 1999. – 295 с.

9. Лопханова Н.И.Проблема понимания и интерпретации в герменевтике Х.-Г. Гадамера и культурно-исторического языка Л.С.Выгодского. – М., 2003. – С.258–260.

10.Малахов В.С. Герменевтика и традиция // Логос. – 1999. – №1.– С.33–35.

11.Малинова И.П. Философия права и юридическая герменевтика : монографія / И.П.Малинова. – М.: норма : ИНФРА-М., 2014. – 176 с.

12.Малинова И.П. Юридическая герменевтика и правопонимание. – Екатеринбург, 2004. – 101 с.

13.Мамич М.В. Проблеми юридичної герменевтики в працях Г.-Г.Гадамера // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип.50. – Одеса: Юридична література, 2009. – С.19-22.

14.Мережко А.А. Юридическая герменевтика и методология права // Проблемы философии права . – 2003. – Том 1. – С. 159-162.

15.Стовба О.В. Що зветься герменевтикою права? Сенс і засади правової герменевтики // Актуальні проблеми держави і права: збірник наукових праць. Вип.50. – Одеса: Юридична література, 2009. – С.102-108.

16.Хабибулина Н.И. Идеи юридической герменевтики в трудах Г.Ф.Пухты и Х.Г.Гадамера // Известия ПГПУ им.

- В.Г.Белинского. – 2012. – № 28. – С.169-172.
- 17.Editor John McLean, "The Authenticity of the Text in Hermeneutics" Chapter 1. The Need of Hermeneutics- For A sufficient Foundation" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.crvp.org/book/Series02/IIA-4/chapter1.htm> (1) Main REFERENCES.
- 18.Gadamer, Hans-George. Truth and Method. New York: Seabury Press, 1975 <http://www.angelfire.com/md2/timewarp/gadamer.html>
- 19.Gregori Leyh. Legal Hermeneutics: History, theory, and practice / Edited by Gregory Leyh.– University of California press. Oxford. – Works Cited, p. 13.
- 20.Heidegger and The History of Philosophy. The Monist 1981 (423-438) <http://plato.stanford.edu/entries/heidegger/>
- 21.Legal Hermeneutics: History, theory, and practice / Edited by Gregory Leyh.– University of California press. Oxford. – Works Cited.
- 22.Palmer, Richard E. Hermeneutics; Interpretation Theory in Schleiermacher. Dilthey, Gadamer, Heidegger. North Western University Press, 1969. <http://www.crvp.org/book/Series02/IIA-4/chapter1.htm>
- 23.Philosophical Hermeneutics. Berkley. University of California Press, 1976 <http://www.westminster.edu/staff/nak/courses/documents/Gadamer%20Philosophical%20Hermeneutics.pdf>

Стаття надійшла до редколегії 6 жовтня 2015 року.

Рекомендована до опублікування у "Віснику" членом редколегії М.В. Никифороком.

S.B. Karvatska

Problem of divergence of the historical and legal hermeneutics according to concept of G. Gadamer

Summary

In this article is analyzed a problem of primary source understanding concerning both legal and historical hermeneutics. It is possible through proper perception of the legal text. It is determined that in the scope of duality, legal interpretation play a particular dogmatic role for the legal hermeneutic, but for the historical hermeneutic legal interpretation play secondary role. It is proved that hermeneutic interpretation made by a historian and by a lawyer are existing divergently, because in the scope of these interpretations immediate search of the meaning (truth) regarding every legal text is realized.

Key words: historical hermeneutic, interpretation, divergence, legal text.

С.Б. Карвацкая

Проблема дивергенции исторической и юридической герменевтики в концепции Г.Гадамера

Аннотация

Анализируется проблема понимания первоисточника как для правовой, так и для исторической герменевтики, что является возможным посредством самого текста. Определено, что в плоскости дуализма правовая интерпретация имеет особенное догматическое значение для юридической герменевтики, а для исторической – является второстепенной. Доказано, что герменевтические интерпретации историка и юриста – дивергентно сосуществуют в силу того, что в их рамках относительно каждого правового текста осуществляется поиск смысла (истины).

Ключевые слова: историческая герменевтика, юридическая герменевтика, интерпретация, дивергенция.